2

IN FVNERE

EMINENTISSIMI PRINCIPIS

ANTONII BARBERINI

S.R.E. CARDINALIS CAMERARII &c.

HONORARII TVMVLI AC FVNEBRIS POMPÆ

Deſcriptio, & Oratio

HABITA

A CAROLO BOVIO EX SOCIETATE IESV

In Templo Domus Profeſſæ eiuſdem Societatis.

ROMÆ, Typis Nicolai Angeli Tinaſſij M. DC.LXXI.

EMINENTISSIMIS S. R. E. CARDINALIBVS
FRANCISCO ET CAROLO
ET EXCELLENTISSIMO PRINCIPI
MAFFOEIO BARBERINIS.

CAROLVS BOVIVS SOCIETATIS IESV FELICITATEM.

QVantum, quàmque immortale decus ampliſsimæ inclytæque Familiæ Barberinæ, titulis, honoribus, meritiſque ſuis ingentibus Antonius veſter addiderit, & vos Eminentiſsimi Cardinales, & Excellentiſsime Princeps, inter veſtra, vt opinor, memoranda reponitis, & inter ea reponendum eſſe omnes aſſentiunt. Id vos velut alibi aliàs, ita & in hoc noſtræ Societatis Templo teſtati nunc eſtis, in quo relictam vobis ab Antonio gloriam auguſta honorarij tumuli mole profiteri màgnificè voluiſtis. Par verò erat, vt, quem vos opere tam profusè celebraſtis, qui voce illum laudaturus erat, afferret etiam eloquentiæ vim apparatumque non imparem: in argumento præcipuè Antonij, ad quem Tullius exornandum multò plus habuiſſet virtutum, & laudum, quàm ad ſuum illum alterum Antonium vituperandum ſcelerum habuit, ac probrorum. Verùm, cum ex minima noſtra Societate delectus ego ſim minimus Orato-

rum, conatus ſum deligentium me non fruſtrari conſilium; quod certè aliud eſſe non potuit, quàm vt is de Antonio diceret, qui ſi minus ex arte, qua caret, at certè dicturus eſſet ex animo, quo, niſi eſſe vellet ingratus, erga Principem ſui ſtudioſum debuit abundare. Quòd ſi, quemadmodum cupij præſtare, ſic præſtiti, non ero admodum de aliorum ſenſu, ac ſermone ſolicitus; quibus, vbi artis ſecreta, & quædam veluti myſteria deſiderari videbuntur, non videbor ego certè operam contuliſſe ad meam orationem, meque in eius cultu, ac labore laudandum; ſed Antonij modò res, atque, vt melius dicam, rerum argumenta curſim, leuiterque perſtringere voluiſſe; ex quibus, tanquam ex ſemente à ſapienter æſtimantibus colligi arguendo poſsit, quàm vber ac præſtans in Antonio ſeges fuerit meritorum, ac laudum. Vos verò quicquid in hac laudatione humile fuerit, & exile, veſtris, quæ huic paginæ præfixa ſunt, digniſsimis immortali laude, gloriaque nominibus abunde, cumulatèq. ſupplebitis: in quibus nempe Antonij à me laudati conſanguineis, hæredibuſque affatim ac prolixè congeminant explicantque ſe ſe clariſsima illius decora, heroicæque virtutes. Diù viuite, & valete.

LE-

LECTORI.

REdituri poſt occaſum Solis commune deſiderium vicaria benefici ſui Principis ſidera conſolantur. Quòd ſi rediturus ille non eſſet, deſperato die, Mundo non eſſent aſtra ſolatio. Hinc adeò inconſolabile funus eſt Antonij Barberini: Sol enim beneficentiæ cum eſſet, occidit, non redibit. Fleuit verò illum diù, multumque Roma; cumque tantum illi lacrymarum, quantum vix alteri, exequijs toties tanta cum pompa celebratis impenderit, non tamen adhuc ſatis ipſa feciſſe ſibi videtur; tam recens perſtat adhuc, & acerbus dolor. Vidimus enim in hac Vrbe paſſim affixis inter Gentilitia Antonij Inſignia laruatæ mortis imaginibus, ipſos Templorum parietes feraliter eruditos ad luctum. Sacras ædes ab odeis audijmus flebili murmure inter Chriſtianæ pietatis officia complorantes. In Vaticana cum primis Principum Apoſtolorum Baſilica, proximo ſummis Pontificibus honore, funebrem pompam celſo inſtructam pegmate, pulla veſte contecto, facibuſque plurimis illuminato ſpectauimus. Et magnificentiore adhuc ſumptu, elegantioreque artificio honorarios tumulos excitatos aſpeximus in Templis & Sanctiſſimæ Trinitatis ad Pontem Xyſtum, & D. Andreæ Apoſtoli Clericorum Regularium, & in Sacroſancta Deiparæ Exquilinæ Baſilica. Nuper verò auguſtam Cenotaphij molem, cuius imaginem huius libelli fronti propoſitam intueris, Eminentiſſimi Franciſcus, & Carolus S. R. E. Cardinales, & Excellentiſſimus Maffæius Præneſtinus Princeps, Antonij hæredes, & conſanguinei Barberini, eius erga nos mentem longè amantiſſimã interpretati, in hoc Societatis noſtræ Templo conſtrui voluere, vt ſuum ipſi dolorem nobiſcum ſcilicet communicarent, quibus Principis tam cari iacturam accidiſſe norunt meritò peracerbam. Deperdita nimirum eſt non drachma, ſed margarita, immo concha grandibus, pretioſiſque vnionibus, hoc eſt ingentibus meritis, virtutibuſque fœcunda. An verò nunc illam quæſituri, in doloris noſtri nocte tam multas, crebraſque faces accendimus? Sed illam Deus ſuo poſtquam ærario, vti ſpes eſt, in Cælo repoſuit, nequicquam hominum amor ac ſtudium in terris vltra requirit. Iuuat tamen, ac decet imperatum hoc ab amore vectigal vel Antonij meritis, vel noſtro certè penſitare dolori: cuius ne ignari ſint exteri, poſterique, ſimulacrum illius aliquod in hiſce paginis Antonij laudatricibus, etſi tenui arte, cultuque, at certè ſtudio amoreque in ipſum pluri-

mo conſcriptis, ſpectandum publicè beneuolis animis gratè cupidèque proponimus.

Ipſius verò honorarij tumuli figuram oculis in imagine ſubiectam, verbis deſcribere ſuperuacaneum otioſumque eſt. In vtraque ſummæ molis fronte, priore, ac poſteriore, Antonij ſpectabatur effigies vrnæ impoſita ſtragulo inſtratæ prædiuite, ſuas vlnas, laciniaſq; ex quadruplici fronte ampliter effundente. Vrnam verò ſimulacra quatuor artis egregiæ, proceræq; magnitudinis effulciebant. Erant illa Beneficentiæ, Magnanimitatis, Prudentiæ, Pietatis: quæ viuente ab Antonio virtutes mirificè ſuſtentatæ, eidem in eius vrna ſuſtinendæ vices, grato nimirum officio, reponebant. Quarum veluti ſenſum interiecta ipſis in tertio, ſupremoque pegmatis ordine heroica ſymbola explicabant. In ſubiecto huic ordine ſecundo pictura erat anaglyptum imitata æneum, auro affabrè illuminatum; quæ nonnulla virtutum harum monumenta in ſpatijs maioribus hiſtoricè, in minoribus emblematicè referebat. In imæ demum baſis frontibus Inſcriptiones legebantur, litteris velut extantibus exaratæ. In angulis candelabra proceritatis excelſæ fundantibus, quorum è ſcapis cerei ingenti numero, ordineque perpulchro diſpoſiti molem tumuli omnem luculentiſſimè illuminabant, Antonij Gentilitia Inſignia, aliaque eiuſdem vel trophæa vel ſymbola cernebantur. Horum verò omnium hæc ipſa, quæ ſubijciam, argumenta fuere.

BENEFICO.

Inſigne.

Sol, cum dicto:

PRÆEST, VT PROSIT.

Pictura hiſtorica.

Antonius in conferto populi cœtu expreſſus Magni Galliæ Eleemoſynarij munus benefica manu exercens.

Emblema Picturatum.

Fons prænobilis, ac peramplus ſua carens anima, hoc eſt aqua, ad quem mulier inuersā vrnā, manibuſque in Cælum paſſis illacrymat.

Inſcriptio.

BENEFICENTIAE LVCTVS EST
ANTONII BARBERINI FVNVS.
ILLO EXTINCTO,
QVOT AMISIT VSVS, ET QVANTOS!
VIRTVTEM VESTRAM CONSOLAMINI, PRINCIPES:
NEMO ENIM PRINCEPS, NISI BENEFICVS.
BENEFICENTIÆ VERO DAT SOLATIVM,
QVI NEGAT OTIVM.
RELICTAM AB ANTONIO
VOS INTER VOS DIVIDITE:
QVÆ NEGOTIVM FVIT VNIVS,
MVLTOS POTERIT OCCVPARE.

MAGNANIMO.

Inſigne;

Laurus inter fulgura, cum epigraphe

NEC TORRENT, NEC TERRENT.

Pictura hiſtorica.

Antonius pro foribus Templi Societatis IESV, eius ornatum munificentiſſimum præcipiens, ad annum Ordinis noſtri centeſimum ſolemni gratiarum actione celebrandum.

Emblema picturatum.

Laruatica mors ſtratum humi leonem opprimens, ac elidens.

Inſcriptio.

ANTONIO BARBERINO
VIRO ANIMI VERE MAGNI,
QVI CVM VOTIS, AC VIRIBVS
TAM CVPERET MAGNA, QVAM CAPERET,
RERVM IN NATVRA MAXIMIS, ET VOTORVM
NEC AVRI POTVIT AMORE CAPI, NEC VITÆ.
AVIDVS PROINDE
NON PECVLII, SED PERICVLI,
CVM IN DONA LARGE TOTVS EFFLVERET,
TIMORI ADMITTENDO
AB SE EXCLVSIT ET RIMVLAM.

PRVDENTI.

Inſigne.

Apes floſculos ad alueare pedibus conuectantes: cum ſententia:

PRÆVIDENT, ET PROVIDENT.

Pictura hiſtorica.

Antonius in Sacro Purpuratorum Patrum Senatu à Patruo Vrbano VIII. Pontificiæ Legationis à latere Crucem cum pompa excipiens.

Emblema picturatum.

Matrona grauis, cuius è manu dolentis elapſum, comminutumque ſpeculum videbatur.

Inſcriptio.

VITRVM VITA EST TAM FRAGILE,
QVAM ET MENDAX.
SPECVLVM SOLA MORS EST
VERVM, ATQVE VERIDICVM.
IN HOC RES SVAS ANTONIVS, ET SE SE VIDIT;
EX HOC ET REBVS SVIS, ET SIBI PROVIDIT.
LINQVENDA SEMEL
DANDO PAVPERIBVS PIE
DIMISIT ANTE, ET MISIT IN CAELVM BONA.
MOBILIA SIC STABILIIT;
PRVDENS FVIT.

PIO.

Inſigne.

Lilium inflexo collo, cum guttis ex ore deciduis: addito carmine:

FLECTITVR, INDE FLVIT.

Pictura hiſtorica.

Antonius Pontificali habitu infulatus Sacra D. Remigij lipſana pia in ſupplicatione circumferens, popularibus affectis peſtilentiâ indicatis:

Emblema picturatum.

Mater ægerrima effuſè plorans in pueros miſerè eiulantes.

Inſcriptio.

IVSTA DAT HIC PIETAS;
LACRYMAS DATE PII, SED IVSTAS.
MISERORVM TRISTES SVNT, ET AMARÆ;
HAS REPOSCIT INOPIA;
CVI NEMPE MISERAE
TANTAM OPEM MORS ADEMIT
MISERANTEM LARGE ANTONIVM BARBERINVM.
SED ET IVCVNDAS HABET, DVLCESQ; LAETITIA:
DEBENTVR HAE FELICIBVS;
ANTONIO HAS DATE:
FELIX ENIM OBIT,
QVI MISERIS OCCIDIT LVCTVOSVS.

In media maximaque Templi Ianua exteriore, ſub Antonij Gentilitio Inſigni breue hoc dictum legebatur,

APIS HÆC, HEV, MORTVA PVPVGIT.

Supra eandem hanc ianuam altior extabat Fama geminam ore tubam animans. Inſcriptũ erat:

NOMEN HONOSQVE MANENT.

Eidem rurſus ianuæ interiori appoſita ſub gentili etiam eiuſdem Antonij Inſigni verba hæc ardentes cereos inuitabant ad lacrymas:

FLETE CERAE, MEL DEFECIT.

In minore ianua eiuſdem frontis extimæ voces hæ doloris erant affixæ;

DVLCE MORS ABSTVLIT: HEV AMAROR!

In altera verò ad læuam collacrymabat hoc dictum:

LARGVS INTERIIT: HINC ANGVSTIÆ.

In eiuſdem denique Templi oſtio laterali hæc ſententia laudabat Antonium:

PRIMVS AMOR CVI IESVS ERAT.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiſs. Patri Mag. Sac. Palatij Apoſtolici.

I. de Angelis Archiep. Vrb. Viceſg.

Imprimatur,

Fr. Hyacinthus Libellus Sacri Palatij Apoſtolici Magiſter.

ORATIO.

ANtonius Barberinus prænobilium ab alto ſanguine Auorum Nepos, fulgor, gloria, & triumphus; Caroli Barberini Vrbani VIII. Fratris, & Conſtantiæ Magalottæ Filius; Magnus Equeſtrium Ordinum Sancti Spiritus, & Hieroſolymitani Commendatarius, ac Romæ Prior; Romani Pontificis olim ſæpius à latere Legatus; Lauretanæ Domus, ac Dominicanæ familiæ, aliorumq; Religioſorum Ordinum Protector; Signaturæ vtriuſq; Sacrorum Rituum, Breuiũ diplomatum, & Propagãdæ Fidei Conſultationum Præfectus; Chriſtianiſſimi Regis Magnus Eleemoſynarius; & à ſecretis eius Regni conſilijs; Rhemenſis Archiepiſcopus; Primus Dux, & Par, vt appellant, Galliæ; Epiſcopus Præneſtinus, & S. R. E. Cardinalis Camerarius, fuit. Fuit? Heu quantum ruinæ vno impulſu mors dedit, quæ in vno, quem extinxit, Antonio, ſtruem nominum tam excelſam, decorum molem tam præſtantem, meritorum cumulum tam ingentem perculit, diruit, diſſipauit! Fuit? Et ille tam benefici largus amoris, quàm munificæ amans largitatis; noſtris, in quibus ferebatur, ereptus eſt oculis; cui ſi parem voluiſſet cenſum Fortuna tribuere, ipſius ditioni, atque imperio Orbem adſcriptura erat vniuerſum; ac tum Antonium vidiſſet ad omne genus hominum recreandum, erigendum, locupletandum, ornandum, quòquò terrarum, ac gentium manus cum ſole beneficas diſpergentem?

 Fuit?

Fuit? Heu quot quantiſq; malis grauida hæc vna, & tantula vox eſt, fuit? In ſe magna ruere, magnarum ædium, arborumque caſus oſtendunt. Ingentes viri numquam ita ruunt in ſe ſe, quin ipſorum ruina ſuper alios circum plurimos cum pernicie, & clade plurima conteratur. En ingens ille Antonius per vim mortis ineluctabilem nuper euerſus, quot adiacentium, ſubiectorumq; ipſi mortalium ſpes, opes, præſidia, ſolatia, honores, gaudia obruit, & obtriuit! Fuit? Ita inquam, fuit. Ecquid igitur? Nihil ne, niſi acerbum, ac flebile, niſi querulum, ac funeſtum hæc de Antonio vox habet, fuit? At enim aliquid certè, immo multum eſt etiam, quod exprimi ex ea poſſit leuamenti, atque ſolatij. Antonium fuiſſe, hoc eſt, deſijſſe inter nos eſſe, id in hac voce, fuit, ad dolorem ſpectat, & luctum: at eundem, eo fuiſſe modo, quo eſſe ſe, & ſe, quis eſſet, cumulatè præſtans, oſtenderet, Principem, Antiſtitem, Purpuratum, hoc in eadem voce illud eſt, quod, quemadmodum funebri hac laudatione nunc moliar, & mulcere lacrymas poteſt, & conſolari dolorem.

Excelſæ in natura res, atque ſpectabiles ab initijs plerumque magnis, ac præclaris exiſtunt. Auroræ de ſinu quàm patenti, quàm fulgido diem allaturus Mundo ſol exit! Et quæ alueo flumina profundiore præterfluunt, prope ab exortu non parua ſæpe nauigia patiuntur. Magnus ſanè Princeps, Antiſtes, ac Purpuratus fuit Antonius; ſed, vt eius magnitudo ſe proderet, expectare ne debuit, dum ab ætate adulta prodiret? Immo ab adoleſcentia ipſa, pueritiaq; ſtatim erupit. Quid enim modica illa in ætate magnum nos iure ſuſpicimus? Indolem

nempe ſine fraude ſagacem,ſine ſcurrilitate iucundam, ſine petulantia hilarem, ſine corruptela facilem, ſine iactantia munificam, ſine arrogantia generoſam: quæ ſpecimen oſtentet ingenij; quæ ſemina, germinaq; proferat pietatis. Sed hanc ipſam in Antonio indolem eius & coæui aſpexere ſcilicet, ac ſuſpexere; & Patruus cum primis Vrbanus VIII. Maffœius tunc Cardinalis Barberinus obſeruauit, & coluit: qui naris vtique ob ſummam ſapientiam, prudentiamque ſagaciſſimæ, tot in eum congeſta naturę ornamenta cum cerneret, animum in eodem amplius odorabatur rerum iam tum capacem, auidumque magnarum. Neque verò tam pulchræ ſpei non aſſenſere præludia: Palmas aio, quas Antonius ſæpe ſuos inter palęſtritas litteraria in arena Romani Collegij, ſuæ quidem virtutis præmia, non munera alienæ gratiæ victor tulit. Quod ſanè pluribus ipſe, nec dubijs ingenij ſui argumentis euicit, non vario ſolùm politiorum genere ſcriptionum, & cultu etiam eleganti Muſarum, ſed & piorũ apto grauique textu ſermonum; dictiſque ſemper in rerum grauiſſimarum conſultationibus prudenter, ſapienterque ſententijs; quibus ſeueriorum etiam, præſtantiorumque diſciplinarum cognitionem vberem, ſolidamque Viris dignitate item, ac doctrina Eminentiſſimis approbauit.

Et, quoniam ſapientiæ, cuius initium timor Domini eſt, cum improbitate non conuenit, cum pietate tunc etiam ita conuenit Antonio, vt, quod non vni memorauit ipſe, nec ſemel, inter ſtudia humanitatis animum conferens ad diuina, num, remiſſo rebus humanis nuncio, genus aliquod vi-

tæ ſeuerius amplecteretur, in ea Purpurati Patrui ſpe, atque expectatione tanta, quantam delatus illi deinde maximus Pontificatus impleuit, ſeria ſecum, atque cum Deo diù multumque conſilia agitarit. At enim Antoniũ Deus maximis in Chriſtiana Republica deſtinarat honoribus: quorum ipſe eo etiam nomine oſtendebat ſe fore capacem, quòd vitam meditans ab honoribus alienam, eorum poſſet cupiditate, atque expectatione non capi.

Iam verò in humanarum rerum excelſitate illud ſupra faſtigium quodammodo humanum attollitur, cum quis ad ſumma fauſtè, feliciterque prouectus, ad ima illinc facilè, benignèque reſpectat. Et reſpectauit Antonius; Patruo enim Imperium Vaticanæ ſedis adepto, eo in Vrbis, Orbiſque plauſu, quid illi primum, aut inter prima venit in mentem? humanitas; ſed munifica, ſed excelſa, hoc eſt eius, qua præditus erat, generoſæ mentis, ac Principis. Præceptorem, quem tunc audiebat, amabatque plurimùm, in Claſſe Humanitatis adiuit; actiſque illi humaniſſimè gratijs ob litterariam operam beneuolè ſibi, ac diligenter impenſam, elegantium, nitidorumque munerum protulit illi vim plurimam, quæ in ipſius auditores, condiſcipulos ſuos, ſuo ipſe arbitratu diuideret. O fœcundum ingenio, facundiorem manibus adoleſcentem, humanitatis tam citò factum ex diſcipulo Præceptorem! Et, quod præſtantius eſt, tunc docere viſus eſt humanitatem Antonius, cum illam non pauci, aſſumpto cum honoribus faſtu, conſilio certè minus ſapienti, dediſcunt. Viri enim excelſi non aliunde ſe magis per reue-

ren-

rentiam dignitatis attollunt, quàm vnde ſe ipſi per indulgentiam humanitatis inclinant. Dignitas quippe, fortunæ, humanitas, excelſitas eſt virtutis. In qua, habito procul faſtu, Antonius ita ſemper excelluit, vt nihil maieſtate humanitati detraxerit, nihil humanitate læſerit maieſtatem. Memoriam verò adeó gratam retinuit ſemper eorum, quos ſibi ante Principatum, & Purpuram, ſtudiorum ratio, & priſtina conſuetudo coniunxerat, vt non deſtiterit vnquam beneficia, quæ poſſet, omnia, ijs à Patruo ſuis enixè poſtulatibus exorare. Sic vt, per vrbanitatem ſcilicet, quæſierit ex eo ſemel Vrbanus, An ipſius dumtaxat amicis putaret ſe factum eſſe Pontificem, pro quibus non deſineret ab ſe tam ſæpe efflagitare tam multa? Cui Antonius, Si pro ſe, inquit, illa depoſceret, arbitrari ſe eam in ipſo cupiditatem eſſe culpandam; quoniam veró ageret pro amicis interpretem, ea ſuæ ſortis vti ſe gratia, ob quam ſanguinis cum Pontifice Maximo propinquitatem primò, vnicèque duceret expetendam. O vocem animæ magnę plenam, & qua Principes haud aliam poſſint edere ſeu conuenientiorem ſibi, ſeu populo gratiorem! Id enim ita cupere, ac præſtare, illud eſt vnicè etiam, aut primò commendandum in Principe, Principatui ſe, non ſibi Principatum impendere.

Quod ſi cumulatiùs nemo præſtat, quàm qui profuturus alijs, ſuarum rerum, ſuique profuſus, aurum, vitamque in Principatu contemnit, quotumquemque in hac laude Antonio quiſquam anteferat, cui auri, vitæque contemptu, pro ipſius animi Regali planè magnitudine præſtet nemo?

Au-

Aurum certè plurimum vidit, ſed vix amplius, quàm vidit Antonius: Tam prope, tam properè ab ipſo transferebatur in alios. Peregrina ſanè merces, quæ ſemper eſſet in tranſitu. Et verò pecuniam vix auidus quiſquam tantum vnquam amauit, quantum contempſit Antonius. Quanquam & ipſe amauit pecuniam, ſed vt daret. Ita amauit in illa, quod in illa vidit eſſe pulcherrimum, elargiri. Quòd ſi eâ in oblatâ ſpecies aliqua ſeſe cupiditatis oſtenderet, pecuniam tunc ipſe non modò non amauit, at horruit. Horruit, cum centena aureorum millia à primario in Gallia viro delata ipſi fuere, ſi magni eo in Regno Eleemoſynarij munus in ipſum vellet, annuente Rege, reijcere; Regiéque reponens, Honores, ait, ab humaniſſima Regis largitate ſibi collatos, apud ſe non eſſe venales. Horruit, cum recipi ſibi prouentus duplo, quàm ex Rhemenſi Archiepiſcopatu perciperet, opulentiores audiuit, ſi eam Sedem, vt reſideret Romæ, vellet vltro dimittere: Seque non illum eſſe reſpondit, qui à reditu, ſed ab honore Infulas æſtimaret. Illicium pecunia faceret Antonij generoſitati? Portentum! Annua duodeuiginti aureorum millia triplici ſyngrapha Antonio munificentia Chriſtianiſſimi Regis adſcripſerat: magnanimus, contemptorque auri Princeps, præterquàm primo ſemèl anno, conſecutis deinde perpluribus ea nunquam exegit. O hiantia mortalium vota! Modiciſſima non rarò pectora opes vaſtæ non implent: Antonij ſinus auguſti tantulam pecuniæ illecebram, cupiditatemque non capiunt! Quid verò capiunt? Eum nempè animum, qui cum ipſis quodammodo Regibus poſſit de liberalitate contendere.

Et verò in ſceptra etiam, ſoliaque Regalia Antonij liberalitas eluuione quadam aurea redundauit. Quàm enim prope fuit, vt ab Arce Caſalenſi, ob egeſtatem imperatæ quidem, ſed imparatæ pecuniæ, dilaberetur cum eius deditione militare praeſidium! Id periculi, ſuppeditato ſtatim militari ſtipendio, auertit Antonius. Perſtitere milites, & Arx ſtetit. Non Caſalenſis, ſed Tarpeia Antonio Arx illa fuit; in qua Chriſtianiſſimo Regi ſeruata ſuum ſibi viſus eſt inueniſſe Capitolium, & triumphum. Qui etiam toties triumphare ſe credidit, quoties ſui animi munifica potuit edere argumenta pro Gallia. Humile porrò eſt prodeſſe, quia expedit: Beneficentia enim virtus eſt Regum; At in Reges humile nihil cadit; nec in Antonium; quem Regibus animus æquabat magis, meliuſque, quàm purpura. Quare ad largiendum non cogitatione adducebatur vana, vel ſordida, ſed liberali, & humana; qua nimirum pretium arbitrabatur dati, dediſſe. Quem aureum ſanè; regalemque beneficentiæ perpurgatæ ſplendorem; ne qua rei, vtilitatiſque ſuæ vel nubecula infuſcaret, vel rubigo detereret, corrumperetque, quàm timuit! Inde, cùm Venetis ad repellendam vim Turcicam, & debitam ſibi ab ijs vim ingentem pecuniæ remiſiſſet; & ijſdem inſuper ſuos in ea regione prouentus ampliſſimos, dum viueret, permiſiſſet, oblatum ſibi ab ijs vltro nobilitatis in ea Republica decus longè clariſſimum, ab ſe licet pro merito æſtimatum plurimi, tunc vtique non accepit; ne ſcilicet ſuum videretur vendidiſſe beneficium, quod donarat; poſtmodum verò, ne Regalibus ijs animis gratos eſſe non ſineret, gauiſus oppidò eſt, honoris tanti mu-

ti munere non vnum modò ſe, ſed ſuam vniuerſam Barberinam familiam exornari.

Hæc verò animi regia profectò, auguſtaque nobilitas non ea eſt, quæ vt illa domùs, ac gentis quacumque poſſit à quouis emi pecunia: cum ſanguine, ſpirituque ab natura gratis accipitur. Nobilis verò, magnique animi retulit in argumenta Philoſophus, quòd is, vti libenter elargitur, ita, cum accipit, erubeſcit. An verò ideo Antonius, vt hunc accipiendi ruborem excuteret, miſſa ſibi amanter ab alijs munera, ad quos inuicem ea mitteret, ſecum illico deſtinabat? Quo etiam largitatis humaniſſimæ genere quantum ſibi alienæ æſtimationis, beneuolentiæque conflauit! Quantum ſenior ille Dionyſius deſiderabat in filio: apud quē plurima, quæ ab ſe cum primis acceperat, ex argento, auroque pocula diligenter aſſeruata conſpiciens, Næ, inquit, animo tu regali non es præditus, qui tanto munerum pretioſorum aggeſtu neminem tibi amicum, ac beneuolentem adiunxeris. Antonius id beneficentia profectò ſua conſecutus apud omnes erat, vt communis amor, publicumque delicium eſſet, ac vocaretur ab omnibus. Munificum namque tunc etiam, cum ceſſat, largiri paratum, & ſi minus ab eo omnes accipiunt, quia tamen dare amat omnibus, omnes amant. Magnum verò munus eſt, quòd, & ſi munera ad priuatos pertinent, dantis amor in commune profunditur. Rurſum, aurum in munere materia eſt, opus ipſum, eſt animus. At enim ſi in re vſquam alia, in Antonij largitate materiam ſuperabat opus. Eo ipſe dabat indice animi vultu, quo vix cupidiſſimus quiſque ſolet accipere; explicato ſemper, ac læto, niſi

cum

cum dare ſeu quantum vellet haud poſſet, ſeu quantum poſſet, velletque, illud is, qui donabatur, ab ipſo nollet accipere. Opima ſacerdotia perplura reiecit in alios: quantam verò voluptatem ſibi conqueſtus eſt eripi, cùm amiciſſimo, eidemque honore, ac meritis Eminentiſſimo Viro non niſi partem ampliſſimi, quod illi detulerat, muneris coactus eſt dare? Plus tamen, quàm totum, & ipſe dedit, & ſibi viſus eſt alter accipere, quando in eam, quam largitus eſt, partem, tantum Antonius ingentis ſui, beneuolique animi ſuperfudit.

Atque hìc non niſi animum, ſed alibi quantam etiam animo adiecit in erogatione muneris largitatem! Rarò quantum vellet, dare non potuit: quàm ſæpe multò plus, quàm peteretur, impertijt! Dynaſta Gallicus famâ, familiâque clariſſimus diutino, ſplendidoque hoſpitio ab Antonio habitus hìc Romæ, reuerſurus in Galliam mutuam ab illo pecuniæ vim aliquam, ad vię pręſidium, per interpretem poſtulauit. Negauit primò Antonius, eius tunc pecuniæ vacuitatem excuſans. Mox decem aureorum millia ad eum miſit, cum appendicula dicti aureis omnibus pretioſiori; Antonium carere pecunia, quam Dynaſtæ tanto det mutuam; pecuniam, quam eidem donet, habere. Non hìc opus eſt Vate, eius vt Dynaſtæ animus poſſit introſpici, ac proferri. Alieno grauatum ære profecturum ſe ab Vrbe putabat; grauior multò, ob auream Antonij largitatem, donato auro diſceſſit. Erraui. Nihil enim oneris ſecũ abſtulit, ſi vnũ illius auri tanti põdus excipias. Intelligebat enim, excelſæ Antonij magnanimitati reponi gratiã, accipiendo, cuius nempe voluptatum eſſet ſumma, largiri.

Sed enim verò accipientis nobilitas prouocat facilè in munifico largitatem. Rogare autem, magnum non modò meritum, at in Viro præſertim, Principe pretium eſt etiam obtinendi. Quid igitur Antonius? gloriæ ne tantùm, quod ſummum eſt, pretio ſua ſic munera fœnerabat, vt ea in excelſis tantùm capitibus collocaret? At in egentes, ſortiſque afflictæ mortales quoties nobilem, ſplendidamque exercuit liberalitatem? Ruſticum ad Citernam aduertit procul ipſe ex tenui arbuſculæ ramo pendentem, ſuæque in Tyberi ſubmerſioni iam proximum. Milites confeſtim ſuos iuſſit ire ſuppetias; quorum ope receptus ille à periculo in tutum eſt. Quid hìc Antonius? quaſi reuixiſſet ipſe; ob animi ſui lętitiam, centenos aureos duplices ſeruato illi, eiuſque ſeruatoribus erogauit. Submerſionem diceres non fuiſſe cum ſucceſſu vetitam, ſed cum acceſſione mutatam. Vnus enim aquâ cum mergendus eſſet à Tyberi, plures auro ſubmerſit Antonius. Hoc porrò eſt eſſe cum virtute munificum, gaudere cum ſeruas, ſeruare cum donas.

Quid cum aliquid etiam præſtantius ſeruatur donando, quàm vita? Pudorem intelligo, de quo monuit ille ſapienter ex Satyra, quod & ſancte potuiſſet ex ara Sacerdos,

Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere cauſas.

Tunc enimuerò munificentiæ Antonius omnes effusè dabat habenas. Dedit ſanè, cum Neapolitanæ Matronæ Romam, moleſtiſſimæ litis gratiâ, cum filia virgine, nubilique profectæ, vim auri aſſiduam, ingentemque complures annos per Religioſum Virum ex noſtra Societate ſubmiſit; ne ſcilicet

ege-

egeſtatis ideò turpis, quia turpia ſuadentis impulſu, in ijs rerum, quibus premebatur, anguſtijs præſidium cogeretur quærere bonæ cauſæ non bonum; ex quo ſortirentur ſcilicet & fortunæ patronum, & pudicitia graſſatorem. Dedit, cum militiæ ab hoſtili manu raptis in Pontificia ditione ex imbelli ſexu nonnullis, auditoque per caſtrenſem licentiam minus eas fuiſſe humaniter, ac reuerenter acceptas; militibus ſuis imperauit, prædam ab hoſte abducerent in ſua caſtra conſimilem: quod vbi peractum eſt ſedulò, captas illas, ne in aſpectum quidem ſuum admiſſas non honeſtè ſolùm, ac benignè, ſed iucundè, lautè, ſplendidè, munificèque complures dies tractari ſic iuſſit, vt eæ deinde ad ſuos liberè, libenterque remiſſæ, rei tam honorificè, regièque ſecum geſtæ commemoratione, ſuorum ſimul ora præ pudore confuderint, ſimul animos tanto erga Antonium ſtudio inflammarint, vt, quando Magni Macedonis magnanimus æmulator, quemadmodum ille Darij captiuas coniugem, prolemque regiam, ita ipſe hoſtili etiam ex gente fœminas caſtè, ſanctèque habuerat, addideratque amplius benignitatem hoſpitij, & donorum, ipſi contra ſimilia Perſarum Regi vota ſuſceperint, vt imperaret nimirum ipſis tam modeſtus hoſtis, tam non modò miſericors, ſed & munificus Princeps.

Animos hìc aliorũ Antonij generoſitas cõſentanea nimirũ Marti, Bellonæq; ad ſe ſe conuertãt; me quidẽ magis hoſpes caſtrorũ rara, eiuſdẽ pietas ad ſe ſe trahit, cultrix nempe, hortatrixq; modeſtiæ: cuius proinde procurrentem in campos largitatem Antonij perſequi gaudet, ac feſtinat oratio. Verùm hìc popularem audio lætitiam, quæ animoſa ſimul,

 & an-

& anxia, Ita ne, inquit, cum tu de Antonij hilaritate in largiendo memineris, ea vſque tacita, neglectaque poſtmittes, quæ in ipſius fuere largitate lætiſſima? Deque te tam multos, atque in his, & milites in Italia, & nobiles in Gallia Viros queri ſines, quaſi digni memoratu non ſint dati ab ipſis tam clarè plauſus Antonio; cum & Philippis aureis nummatum amplè marſupium, & trecentos aliàs eoſdem duplices, ſuæ cum Principibus Viris ex fortuito ludo victoriæ præmium, in ipſos illicò egregiâ, regiâque liberalitate diuiſit? At hoc ſanè fuit proferre ex fortuna ipſa virtutem; quæ victoriam ſcitè, ſapienterque partita ſic eſt, vt eius quæſtus in alios, gloria in Antonium redundaret; Ecquid? illi etiam muti per te, obſcurique plauſus erunt tam canori, tam clari, quos & luſu artificioſorum ignium tam longo, tam vario; & flammis affatim alijs tam multiplici alimento fulgentibus; & claſſicis, lituis, tympaniſque, & lyricinum, tibicinumque, & ſymphoniacorum; muſicorumque concentibus; & inſtructis, extructiſque prodigè, prodigialiterque conuiuijs, aut Paci inter ſummos potentiſſimoſque Chriſtianæ Reip. Reges feliciſſimè reſtitutæ, aut vtriuſque Gallici Delphini natalibus Antonij dedit munificentia triumphalis? Et triumphales etiam illos Vrbini arcus, Antonij triplici tunc legatione, & Pontificiorum armorum Præfecturâ ſummâ fulgentis, illuſtrem adeò gloriam ſilentio obſcurabis inglorio; in eoque tumulabis effuſos illos ab Antonio in Populum pecuniæ aceruos, honoreſque ac munera ampliſſima ab eodem in Ciues, Patritioſque Viros vltro, humaniterque collata; ipſumque interim ſe ſe inter

deuo-

deuotam ſibi vndique lætiſſimo, fauſtiſſimoque murmure immortalitatem, triumpho non animorum minus, quám armorum digniſſimum approbantem? Obtrectari etiam diſſimulantiæ tuæ contemptum á Scena patieris, & Foro? A Scena quidem, quòd illud memorare contemnas Magicum ab Antonio datum in ipſa Palatium; cuius à ſpectaculo, in tam conferto ſemper, prementeque ſe cœtu ſpectantium, nemo vnquam, niſi admiratione defixus, ac miraculo prope excantatus abiuit? A Foro, quòd illud Romæ Agonale prætereas, in quo Troicum dari ludum iuſſit Antonius, tanto cum equorum, ac equitum, cum epheborum, ſtipatorumque numero, ordine, ac delectu; ea cum pompa veſtium eleganti ſimul, ac diuitè; tam effuſa, tam opulenta nobilium largitione præmiorum, vt non modò Populus, Ciues, Patritij, Principeſque Viri voluptate, gaudio, admiratione perfundi; ſed ipſa, quæ calcabatur humus, ipſæ, quæ circumſtabant, ædes exilire lætitia, ac geſtire tripudio viderentur? Reſpira paullulum ex iſtac tua tanta contentione, lætitia. Pluſcula effudiſti ſcilicet, quàm oportuit & profari te, & nos audire. Ignoſco tamen, difficile eſt enim lætitiæ, cum incaluit, non exire modum, metamque præteruehi. Fuit Antonius Princeps; ſua igitur dederit etiam populari lætitiæ: ſed idem Antiſtes, & Purpuratus fuit: quæ duo cum Sacra ſint nomina, largitatis laudem primò quidem à pietate repoſcunt. Et à pietate laudem Antonij largitas commeruit primò, ac percepit vberrimè.

Extra ordinem ea fuere, quæ memorata ſunt hactenus, effuſæ liberalitatis exempla; munificæ pie-

tati, quàm amplum exaggeratumque conſtituit, certòque, & conſtanter quotannis ſoluit in Purpura, Inſulaque vectigal! Si collata in hoc ab ipſo pecunia reuocetur ad calculos, quàm multa centena aureorum millia computatum iri putatis? Ecquod enim genus erat miſerorum, ac inopum, ad quod opem ſuam vberem pia manus Antonij non extenderet? An non parata illa ſemper erat gregibus pauperum obſoletis? An non ſtatis cum demenſis egentes, afflictaſque domos intrabat? An non deſtitutas honeſtorum, nobiliumque Ciuium quærebat, erigebatque familias? An non ad excelſiora etiam gradibus, honoribuſque, ſed minus ab egeſtate ſplendida, commodaque cubicula pertinebat? Quàm longa numerantur ſerie piæ, religioſæque Domus, Noſocomia, Sodalitates, Collegia, Parthenones, Cœnobia, (parco nominibus, ne cum tempore meam vnà memoriam, & veſtras etiam aures obruam, menteſque confundam) quæ ereptum ſibi Antonium, tantumque cum illo benignæ, iugis, certæque opis ademptum inexhauſtis vſque lacrymis lamentantur? Aetatis ſuæ annos numerare inſtituerat; ſed quo calculo? largitatis piæ. Pro annorum, quos vixerat, numero, pauperibus totidem nouos quotannis ſubcinericei coloris amictus, ad ſimulacrum pœnitentiæ, inducebat. Annos profectò ſuos in libro vitæ deſcribebat Antonius; qui pietatis charactere tam pulchro illos in pauperibus numerabat; in quibus liber vitæ Chriſtus ſe ipſe nobis reliquit in terris. O vtinam, quando militia vita eſt hominis ſuper terram; hoc militari pauperum cuneo expugnari Cælum potuiſſet, vt anni poſſent inde ad Antonium detrahi immortales!

les! Non eſſet nunc tam peruagatus omnium dolor, ac luctus, qui Patronum, Patremque ſuum, Defenſorem, Vindicem, Adiutorem, Altorem, ſuam ſpem, opem, lucem, auram, animamque requirunt!

Ereptus mortalitati noſtræ Antonius eſt, quantum Vaticanæ Sedi, Orthodoxæ fidei, Cælo, Cælitibuſque deperijt! Sacra, Sacerdotes, aræ, Templa, Baſilicæ, quæ vaſa, quas veſtes, quos ornatus, quæ aulæa, quàm elegantia, quàm opulenta, quàm ſplendida munificæ pietati debent Antonij! quàm verò larga, crebraque auri præſidia Parochis in Gallia præſertim per Confeſſarium ſuppeditabat, ea vt ope creditos ipſorum curæ populares vel è cœno perfidiæ demerſos eriperent, vel labantes, labenteſque in integritate Catholica retinerent, ſiſterent, confirmarent? Quæ ipſius animum in tantum cura coquebat, vt, cum Pontificis Romani decretis notam alicubi, labemque metueret, exinde ſuo, quo tunc afflictabatur, morbo acceſſionem factam eſſe non ſine pio gemitu memoraret. Romam profectos ad eiurandam hæreſim adoleſcentes, alterum excelſi Principis, ſed ab Orthodoxa Fide alieni Ephebum; alterum Caluiniſtæ Miniſtelli celeberrimi filium, quàm beneuolo excepit hoſpitio, quàm liberaliter munificèque tractauit! Et eorum alterum bonis inſtrui artibus eo iuſſit euentu, vt is diuino adductus impulſu Cappuccinorum familiæ aggregarit ſe ſe: alteri, inter ægrotandum, curam adeò piam, verèque paternam impendit, vt is, redintegratis viribus, non dona tantùm ampliſſima, luculentamque pecuniam, ſed optimæ Fidei opulentiſſimũ, diuinumque theſaurum

rum

rum ſuam in patriam ab Antonij caritate munificentiſſima reportarit. Reportauit & ille ex Iudæa gente mendicus, cui Antonius occurrenti, rogantique, ſtipem ea cum formula ſubinde pius impertijt, Luce ſua tibi Deus affulgeat. Et verò ea pecunia, ijſque verbis, tanquam materiâ, ac formâ confectum ab Antonio diceres Sacramẽtum; ita nempe, quod precabatur, effecit. Nam eius obcæcati noctem ſuo lumine Deus excuſſit; & ipſe, conſtituto illi demenſo, adiecit amplius, vt, qui depoſuerat in ſacro fonte perſidiam, venam apud ſe inueniret fideliſſimæ caritatis.

Quid ſingula, ſinguloſque perſequor, quod laboris eſt tam infiniti, quàm irriti? Vrbanum de propaganda Fide Collegium, an non auctos ſibi luculenter prouentus ſuos debet Antonio? Hiberni, quos ſuam in tutelam ipſe receperat, an non eius experti ſunt largitatem ſupra impenſa ſibi ab alijs Principibus, Purpuratiſque Viris præſidia profuſiùs multò, atque ſplendidiùs triumphantem? An verò nulla non extant, incurruntque in oculos munifica tantæ liberalitatis monumenta? Immo verò pars non exigua & Dominicanæ Domus ſupra Mineruam; & parietis D. Iſidori Templo circumiecti; & extructum hìc Romę in Cappuccinorum Templo Sacellum; & eorumdem Cœnobium ad aquas Sextias à fundamentis excitatum in Gallia; & bona pars areæ ad Piarum Scholarum in hac Vrbe exædificationem coëmpta; & collapſum Septempedæ D. Seuerini Templum ferè de integro reſtitutum; & Rhemenſis Archiepiſcopi Sedes pluribus aucta ornamentis, & commodis; manentem, manſuramque largitatem Antonij memorant, &

com-

commendant. Dixeram ego, aurum ab Antonio fuiſſe contemptum: corrigenda vox eſt; qui enim aurum nequaquam arcæ, veluti tumulo cadauer infodit, ſed viuidum, vegetumque ad obeunda munera longè pulcherrima, honeſtiſſimaque, ad ferendam egentibus opem, ad ſeruandas periclitantium animas, ad fouendas pias, religioſaſque familias, ad Dei, Cælitumque honores amplificandos optimè deſtinauit, is verò ſapienter aurum eo, quo æſtimandum eſt, nomine æſtimauit. Et vos æſtimate nunc, quàm ex integro fuerit in hac primùm parte Antonius Antiſtes, & Purpuratus ille, qui fuit; qui contemptu auri tam generoſo, tam pio, ſacro ſe Principatui, non ſacrum ſibi Principatum impendit.

At enim aurum contemnere vitæ præſidium, magni quidem eſt animi: ſed maioris multò eſt, auram negligere vitæ ſpiraculum. In ea verò, quæ magis ardua ſunt, gaudet magis eniti magnanimus: auram igitur magis quàm aurum pro ſua magnanimitate, in communi publicaque re Antonius fortiter, animoſèque contempſit. Quoties enim ſuam ipſe vitam, in quot, & quanta incommoda, periculaque pro Vaticana cum primis Sede coniecit? Non ea loquor, ad quæ ipſe in Conſultationibus, ac Præfecturis cum laude ſemper adhibitus eſt, munera præclara item, atque grauiſſima; ſed aſperiora his intelligo, ſentibuſque difficultatum inter Chriſtianos Principes implexa negotia, ad quæ explicanda, componendaque Vrbanus VIII. ideò illum miſit, quia, cum eius mentem in omnem partem cum prudentia, ac dexteritate verſatilem experimento iam noſſet, tum eiuſdem ani-

mum ex ipſa rerum arduitate audere magis, atque in exercitationem robuſtæ virtutis erumpere fortiùs aduertebat. Neque verò, ad capeſſenda itinera, mitigata remittentibus æſtu, vel hyeme tempora deligebat: vtrâque inclementiâ gaudebat, quaſi palæſtra: pati fortia viam putans idoneam, qua ad agenda fortia gtaderetur. Eius certè animus is ſemper fuit, in quem vſque adeò nullus vnquam metus intrauit, vt bellicis non modò minis, atque periculis, ſed ſclopis, atque tormentis ſuum animosè corpus obiecerit. Temerarium diceres, niſi prudentia, quam in caſtris, & acie milites, Duceſque clariſſimi demirati ſunt maximè, quæ ab ipſo tanta cum vi, ac celeritate geſta ſunt toties; ad inuictam generoſi pectoris fortitudinem retuliſſet. Atque hìc bellica ſtrepunt, admonentque me claſſica: perſonat vndique confremitque militaris clamor, & plauſus: atque ex virtute bellica, vnde illi fama extitit, gloriaque tam ingens, expectat, expetitque vt laus à me præcipua, fuſiore ſcilicet, atque animoſiore ſtylo in Antonium deriuetur. Verùm aſtra licet, nedum aures feriant permixtæ tubis, ac tympanis voces clarè, hilarèque plaudentium, non audio: Audio contra Rhemenſes Ciues inter perfuſa iucundiſſimo fletu gaudia vocibus, gratulationibuſq; lætiſſimis Antonium verum, ingenuumque Paſtorem, Parentem, Vindicem ſalutantes. Vnde verò hæc illi ad tot alios fulgentiſſimos ipſius titulos nomina tam plena inclytæ pietatis acceſſerint, Fama iam Rhemenſi ab Vrbe non per Galliam modò, ſed per Angliam, Italiamque, & Europam omnem iure, ac merito laudatrix, admiratrixque cir-

cumtulit. Lues enim cum Rhemos intraſſet, abeſſetque fortè Antonius, ibi tunc loci degens, vbi & ſedes eſſe Rhemenſibus Archiepiſcopis conſueuit; calamitatis admonitum, Vrbique certò ſe reddere iam parantem, enixis rogauere precibus Magiſtratus, Optimateſque Rhemenſes, ſi ſaluam vellet Vrbem, parceret communi ſe aggregare periculo, cuius ab incolumitate aliorum vita penderet: reſiſteret verò ibi tutò, vnde commodè etiam poſſet opportunum publico malo præſidium auctoritate, conſilio, cæteraque ſua beneficentia impertiri. Gratijs Antonius habitis, actiſque teſtatiſſimæ erga ſe Ciuium voluntati, rationem habiturum ſe recepit publici & mali, & voti; cæterum, contumeliam imponi ſibi nũquam alieno ab amore paſſurum: illud adeò omninò effecturum ſe, quod ab ea quàm longiſſimè abeſſet.

Videor hìc mihi videre Antoniũ talia ſecũ animo agitantẽ. Ego ne in Rhemenſi grege Mercenarius, non Paſtor videar, & appeller, qui ruentem in oues luem, lupam nempe funeſtam videns, etſi, quoniam abſum, haud fugio, conſcius tamen, cum poſſim, ac debeam, non accurram? Mutios nimirum, ac Decios, Coclites, Horatios, Curtios, alioſque ſexcentos auſos vltro ſe pro patriæ ſalute deuouere, reſpiciat omnis, ſuſpiciatque poſteritas; &, ſi minus acres, ac robuſti á vetuſtate, ac ſuperſtitione ſunt ſtimuli, Paſtorem ſuum Carolum Borromæum Mediolanum aſpexerit eum in modum pro contacto peſtilentiâ grege ſollicitum, vt non ſuarum modò rerum, ſed & vitæ ſuæ pio animoſoque contemptu ſalutem publicam accurrarit; ego nunc exemplo tanto nil mouear? quin & nunc de-

nique ſpiritus ſuſcipiam à me ipſo degeneres? &, qui viridiorem olim ætatem graſſanti per imperata tunc à me caſtra contagi obiectare non timui; æuo nunc grauiore, tam pio ſanctoque, vti Carolus, inſignitus nomine, munereque Paſtoris, quicquid reliquum eſt vitæ non auſim, vt ille, pro crediti mi-gregis incolumitate contemnere? ac dum in æſtuante mortis arena meæ exercentur, conflagrantque oues, meticuloſus ipſe ac deſes, ne ſpectator quidem tuta procul in vmbra conſideam? Moriar? hoc ſi futurum eſt ſemel, quando fieri optandum eſt magis, quàm cum & mori cum populo, pium; & pro populo, glorioſum? Quos verò in vſus meliores, præſtantioreſque Antiſtiti Deus vitam indulget, quàm ad populi propulſandas ærumnas, fauſtitatemque curandam? Vtinam verò virgam hanc iraſcentis Dei deflectere in me poſſem à populo! toties ego regerminãte frui me vita putarem, quot in capita ex meo vnius occaſu læta ſe ſalus, ac vita refunderet. An verò genus mortis eſt vllum, quod contingere mihi clarius poſſit, aut carius, quàm quod per tabem corporis pia pro caritate ſuſceptam, animi ſordes non vana ſpe eluat, & expungat? perque redditum Deo labentis vitæ munus hoc breue, ingentem inæſtimabilemque reponat mihi theſaurum beatiſſimæ perennitatis?

Hæc, vt opinor, atque his maiora ingenti illo, quem ipſi nouimus, animo verſans, iter Antonius properanter ingreditur, ſeque afflatam abdit in Vrbem. Quo comitatu? quo corporis ſui præſidio? qua tutela? Præter vnum animi; alterum corporis Curatorem, Confeſſarium, ac Medicum, cæteros Aulicos omnes, tutiore conſilio, in eo, vbi tunc

de-

degebat, loco dimiſit; ſibi verò equum comparari iuſſit, ac inſtrui, in quo luſtrare Vrbem, eòque promptiùs conferre ſe poſſet, quò ipſum in ea populi calamitate res poſceret. Adfuit, præfuit, inſpexit, proſpexit, nihil vnquam conſilij, nihil vſquam auxilij, mente, manu, opera, opibuſque, ſeu metu periculi, ſeu fuga laboris omiſit; tantum verò curæ, atque ſolertiæ, pro pio Paſtoris munere ad inſitam ſibi naturâ generoſitatem adiecit, vt non Ciues modò in amorem ſui admirationemque pertraxerit; ſed ipſum Galliæ Regem Ludouicum ad agendas ſibi gratias, pro ſua in Rhemenſes opera tàm impensè, tantoque cum ſucceſſu collata; ſimul eundem, atque cum ipſo Reginam Anglorum Catharinam ad amanter expoſtulandum impulerit, quòd ſe nimium ipſe prodigeret, cui nempe & ſui, & aliorum causâ, parcere plus deberet. At enim Paſtorem negligentem ſe ſe pro ouibus; pro ouibus & cum ouibus Superi accurarunt. Antonio enim vndecumque ſoſpite ac indemni, quicquid circa ipſum iacturæ fuit, id vnius fuit pecuniæ, quam prouidus ipſe, prouiſorque munificus ad eius calamitatis præſidia effuſiſſimè erogauit.

Quid iacturam dixi pecuniæ? Parce, Antoni; imprudenter mihi vox excidit virtuti tuæ iniuria, tuæ gloriæ indecora. Hoc namque tu lucrum, hanc voluptatem, hoc gaudium, hunc triumphum arbitratus es ſemper, tuas opes, tua commoda, tuum ipſum ſpiritum vitamque poſſe in aliorum præſidia, ſalutemque profundere. Quid porrò? Regnatrices in terris animæ pietatem in Antonio generoſiſſimam laudibus extulere? Parum hoc eſt; eandem

dem prodigijs è Cælo Superi, luculentioribus nempe ſuffragijs, ſanctioribuſque præconijs conſecrarunt. Indemni enim Antonio, ægroti perplurimi, quod publica cõſignatum eſt fide, per piam ſupplicationem ab ſe infulato,& ſacra D. Remigij lipſana deferente inſtitutã, ſalutem illico nõ dubitãdo prodigio ſubitam recepere. Vt nihil hoc loco de ſimili eorum ſalutari euentu ſubijciam, qui plurimo quidem numero ſorbitiones ſibi ab Antonio miſſas hauſere: cuius rei fides apud eos auctores eſt, apud quos cum fucus eſſe, fallaciaque non ſoleat, nec ipſa credenda eſt eſſe obnoxia corruptelæ. Exinde verò, vt ne ad priuatos dumtaxat Ciues ea miſerentis Cæli beneficentia pertineret, vulgati veneni vis illa peſtifera in tota prorſus Vrbe deferbuit. Efferbuit verò contra communis omnium in Antonium amor, immortalitatem Vindici, Seruatorique ſuo ingenti animorum, vocumque aſſenſu deuouentium. Gratè quidem, ac iuſtè; Nemo enim quàm diutiſſimè viuere meretur magis, quàm qui, aliorum vitam vt ſeruet, meritum diuturnæ vitæ contemnit.

Hinc adeò noſtræ illæ in Antonium querelæ veteres, & vulgatæ, quòd, cum publico natus eſſet bono, ipſius vita, quæ tam omnibus pretioſa eſſet, vni eſſet ipſi tam vilis. An verò magnus ille, heroicuſque verè animus, quaſi intra pectus humanum magnis teneretur anguſtijs, carcerem nitebatur eluctari naturæ, ſuoque velut impetu in immenſa æternitatis, Cælique ſpatia ferebatur? Et illæ profectò Antonij voces aſſentiunt, quas cum pijs, intimiſque ſibi Viris, ingreſſus de morte, atque immortalitate ſermonem, ſyncera, bonaque effatus

eſt

eſt fide non ſemel; Se quidem, ſi dies à Deo ſibi diceretur in præſens, quò minus abiret, nihil cauſaturum, aut quæſiturum eſſe morarum: in humanis certè rem omnino nullam eſſe, cuius amore, atque complexu vel leuiſſimè teneretur. Deueneror hunc ſenſum, vocem hanc deprædico, & te admiror, Antoni. Sed interrogo te, ò magnanime Princeps, Tam fortia, grandiaque verba cum diceres, num ea, quæ te circumſtabant omnia, diligenti oculo circumſpexiſti? Nihil ne te morabantur, ac tenebant tam multæ, quibus affluebas, opes; tot commoda, tot honores? tot agmina nobilium ſtipatorum, tot famulorum cateruæ, tantus erga te omnium amor, ſtudium, cultus, obſequium, aſſenſio, acclamatio, in hac Vrbe, in Italia, in Gallia, vbi vbi denique de te fama prædicaret, & caneret? & vbi de te fama non caneret, ac prædicaret? in quæ omnia mentis obtutu reſpicere tantum habet ſuauiſſimæ iucunditatis, & gaudij, quantum in ijs eſt pulcherrimæ dignitatis, & gloriæ! Vnum ne te latebat, Antoni, quod in omnium oculis, & ore iam fuerat, tantam tui æſtimationem apud omnes vbique fuiſſe, quantam honoribus tibi luculenter exhibitis teſtati ſunt clariſſimi belli Imperatores, Dynaſtæ, Duces, Principes, Purpurati, Reges? Exciderat ne animo ſpecioſiſſimum illud Armandi Cardinalis de Richelieu (quanti Viri, & quantis vbique laudibus decantati!) de tua generoſitate, prudentia, ac dexteritate iudicium, quod ille tunc tulit, cum te Vrbani Legatum, tua illa in ætate peruiridi, militarem inter pompam inuectum excepit; tuoque aſpectu, ac ſermone, qualis eſſes, & quantus ſagax ipſe, perſpi-

caxque

caxque cognouit;deque te magnificè alijs prædicauit? Obliuio ne eius Hiſpanorum fiduciæ de tui animi nobilitate te ceperat; qui cum te pronum eſſe ſcirent in Gallos, componendis tamen Colonię difficultatibus, Legatum te ſuum, Fecialemque popoſcerunt? eo nempe ſapienti adducti conſilio, à nobili (qualem habebant, dicebantque te meritò) magnanimoque Viro nihil eſſe corruptæ artis, fraudiſque malæ timendum; de rebus proinde iudicaturum te ſapienter, ingenuèque dicturum? At enim horum tibi memoriam elapſi iam retro anni complures abſtulerint; nullam ne tibi moram, amorem nullum huius vitæ inijciebat Galliarum, qui nunc viuit, viuatque diù, Rex Ludouicus, ſceptro tantus, & gloria, terrarum Orbem tantum armis, victorijſque circumiens; ſuos in vno ſe Auos omnes Galliæ, Europæ, Mundo, heroica pluſquàm mente, ac virtute reſtituens? qui cum te optimè quidem de ſe meritum tam multis, inſignibuſque Regni ſui honoribus exornaſſet, tum verò ſuum in pectus tanto te cum amore receperat, quantum tibi, alijſque, plurimis teſtari voluit argumentis; eâ tibi laude pulcherrimâ attributâ nõ ſemel, Alium ab ſe compertũ eſſe neminem, qui te ingenuæ, ſynceræque mentis, animique magni, ac generoſi laude præſtaret. Hic inquam erga te Ludouici amor, hæc eius de te tam decora, egregiaque exiſtimatio, nihil ne te, Antoni, mouebat, vt ab hac mortalitate cum aliqua te ſaltem mora diuelleres?

Sed illud fortaſſe animum à nobis tuum auulſerat, quòd, quemadmodum ſeriò, grauiterque tuo colloquens cum familiari dixiſti, digniſſimum te ipſe putabas, qui contemnereris ab omnibus, eo

ſci-

ſcilicet nomine, quòd Deum toties, ac tam effusè contempſeras; neque deinde quantum oportuit, ad Dei, hominumque amoliendam iniuriam, & Deo exolueras pœnitentiæ, & hominibus exempli præbueras. Exeat ex priuato illo, ſecretoque colloquio vox hæc in apertum, & publicum, quæ te omnium exhibeat oculis multò plus, quàm inſulâ, purpurâque, virtute, ac animo eminentem. Quantum enim hoc eſt, atque in illa, qua tu præſtabas, fortuna, quàm rarum, ea, quæ iniucunda ſunt, ad tantum vſque tui contemptum animo retractare; ea contra obliuione conterere, quæ mentem in ſpem, fiduciamque optimam iure poſſint erigere! Eleemoſyna, quam tu aſſiduò, effusèque in ſinu pauperum abſcondiſti, muta ne pro te fuerit; aut deſpecta, quæ nimirum pro te non orauerit; & qua tua tu non potueris peccata redimere? Hanc tu certè, Antoni, eleemoſynæ, pro qua Deus ipſe ſponſorem, vademque ſe præbuit, iniuriam non iniunges. An verò ſortitus animam verè bonam, à tuis ipſis obtrectatoribus, malèque de te meritis non ſolùm contumelias aliorum auerteris; ſed iiſdem beneficia etiam, eo ipſo, quòd iniurij tibi fuerant, nomine repoſueris; tu hac tua pietate tantam indulgentiam erga te clementiſſimi Numinis non exoraueris? Vnde verò te mortales omnes, Antoni, contemnerent? An quòd & te aliquando aduerſa, vt in rebus fit humanis, fortuna impotenter exercuit? Sed quis tuum tunc illum animum hac ipſa maiorem non vidit, atque ſuſpexit? Quod eſt Viri ſanè magni, hoc tua tu in omni vita fortiter præſtitiſti; rebus nec elatus es lætis, nec deiectus es triſtibus. Tu ne adeò omnibus contemptui eſſe

 poſ-

poſſes, Antoni? Magnum Virum nemo contemnit. Ad hæc, tua illa maieſtas facilis, liberalitas ingenua, inaffectata comitas, prudentia non fucata, quæ te ita in aliorum animos inferebant, vt eos facilè, quòcumque velles, impelleres, quantam tibi apud omnes beneuolentiam, æſtimationem, gloriam conciliarunt? Vnum illud è plurimis reuoca in mentem tuæ prudentiæ, ac dexteritatis exemplum; cùm tu diſſidia illa Lutetię Pariſiorum Religioſas inter familias exorta, diùque & obſtinatè in tantum coalita, vt, ad eam auertendam mutuæ caritatis peſtem, complurium Virorum, & ſanè præſtantium, potentiumque molimina in irritum ceciderint; quæ tu demum, applaudente tibi Vrbe illa ter inclyta, feliciſſimè ſuſtuliſti.

Enimuerò, Antoni, illum te omnes exiſtimarunt, quem iure nemo non omni complecteretur amore, obſequio coleret, reuerentiâ dignaretur. Id verò quãtum tibi debuerit in paucis noſtra Societas, ex ingentibus tuis in ipſam beneficijs ſatis, opinor, æſtimare tu poteras, niſi aut eorum obliuio te ceperat, quod, quia magni eſt animi, tu ſolebas; aut nos arbitrabaris ingratos, quod, quia boni non eſt animi, non ſolebas. Quamobrem, vt quod inter, & intra nos agitur, confiteamur hìc palam, tu quidem nobis, neſcio an poſt vllum, ante plurimos certè deflendus maximè occubuiſti. Ita nimirum nos amabas, vt noſtrarum domuum gauderes hoſpes eſſe non infrequens; tantuſque cum eſſes, quæ tua erat humanitas, cum inter nos eras, vnus eſſe, & videri gaudebas ex nobis. Sed enimuerò cordatis à Viris nemo magis colitur, quàm qui cultum minus exigit, cum

me-

meretur. Iam tu tibi ex nobis animi tui Moderatores, ex nobis tuæ ſapientiæ Conſultores, ex nobis familiares etiam, quorum aut conſilio, aut conſuetudine vterere, delegeras: Et, pluſculum modò viuere ſuſtinuiſſes, adiectam Quirinali Societatis noſtræ Tyrocinio, vtcumque commodam, modeſtiſſimam ſanè domum à fundamentis extruxeras, in qua opportuno, gratoque ſeceſſu fruereris, & otio, tuum vt animum ab humanis ereptum ad diuina largiùs, vberiùſque conferres. Et tu quidem olim beneuolentiæ erga nos tuæ vexillum quodammodo erexeras, vt exinde tua nos ope, auctoritate, ac vi, in rebus pro loco, ac tempore omnibus diligentiſſimè, vt feciſti ſemper, & conſtantiſſimè tuereris. Solemnem enim illam gratiarum actionem Deo à nobis inſtitutam ob primum Ordinis noſtri ſeculum cum Dei gloria, bonoque Chriſtianæ Reip. euolutum (vt alia à te data publicæ, magnificæque lætitiæ argumenta præteream) quanto tu Templi cum primis huius, quàm eleganti, pretioſo, ac maieſtatis vndecumque pleniſſimo cum ornatu, noſtri nempe amore, & gratia celebraſti! Tanta tunc tua illa fuit excelſitas animi, largitaſque, vt non frequentiſſimum modò populum, Ciues, Patritios, Principes, Infulatos, Purpuratoſque Viros voluptate perfuderis, admiratione ſuſpenderis; ſed Patruum ipſum tuum Vrbanum VIII. ſacræ huius ædis amplitudinem ſuæ præſentiæ beatitate complentem mirificè recrearis. Nos verò ita tunc ea tui muneris magnitudine exornaſti, vt eoſdem etiam & tui copiâ, quam nobis feciſti tam vberem, & illâ amplius altiſſimâ tui demiſſione prorſus obrueris. Quid enim tunc agebas aliud,

niſi nos obruebas, cum non pretioſa dumtaxat aulæa operi, & luculentam ſumptui pecuniam ſuppeditabas; ſed Filius ingens Pōtificis Maximi Fratris, tuæ propemodum dignitatis oblitus, illâ tunc certè ad tempus depoſitâ, gaudebas feſtarijs interesse ſuccinctus; tuam illam excelſam manum miniſterio admouebas; periſtromatis locum vbique, & ordinem aptiſſimè deſignabas; ex attalicis veſtibus, aureiſque textilibus integris decidi ſegmenta ad ſupplendas vacantium parietum lacunas, profuſa largitate iubebas: tanta interim tui animi magnitudine, atque alacritate, vt quaſi gratiam acciperes ipſe, quam dabas, parum abfuerit, quin, quos tu nobis non libenter modò, ſed & cupidè commodaras tam immenſi ſumptus ornatus, nolles à nobis vltra recipere.

O dulcem ſanè lætamque memoriam, ſed quam hæc ipſa nunc huiuſce Templi imago tam illi cum horrore diſpar, & luctu, acerbat ſcilicet, ac funeſtat! Cerei profectò plurimi fluxere tunc in lacrymas, & nunc fluunt; ſed illos tunc gaudium iubebat flere, nunc dolor. Aream hanc, & hanc auram concentus impleuere tunc, & nunc implent; ſed quanta tunc voluptas in animos inſinuabat ſe ſe per aures, tantus nunc mœror per melos lamentabile, atque in ſuſpenſa ipſa ſuauitate peraſperum corda intus nimis altè contriſtat. Cuiuſcumque tunc ordinis homines, ſacri, profani, ſummi, medij, atque imi, cœtu in hoc Templo denſiſſimo, explicatis frontibus hilare quoddam iubar incluſum pectoribus teſtabantur; at nunc atratæ vndique veſtes, ac furuæ, hoc eſt eorum, qui hìc interſunt ſenſibus concolores, quàm denſam, tetramque per

ocu-

oculos mentibus mœſtitiæ noctem impingunt! Nimirum veluti tunc iucundiſſimum peruagatæ lætitiæ diem, Solis inſtar tuo aſpectu efficiebas, Antoni; ita nunc poſt te denatum, ereptumque nobis, vmbræ modò relictæ ſunt noſtris oberrantes oculis gemituum, & querelarum.

Occubuiſti, Antoni; qualem te Moles illa cenotaphij ab ipſa ſua maieſtate ſpirans horrorem, ſimulacris, anaglyptis, inſignibus, inſcriptionibus repræſentat, Beneficus, Magnanimus, Prudens, Pius occubuiſti. Atque, vt quæ tibi ratio viuendi fuerat, eadem eſſet, & occaſio moriendi, largitas, pietaſque, dum ad eleemoſynam Franciſcanis tua manu deferendam breui carpento vectus ingrederis, ob aſperæ, inuiæque viæ difficultatem pedibus diù incedere, & in Sole coactus, noxio ab æſtu eam hauſiſti tabem, quæ mox lethali vi in ſtupentia membra defluxit. Verùm non te tamen eum in modum ſtupor ille corripuit, vt ad noxiarum repetitam ſæpiùs abſolutionem ſenſilia ſemper Confeſſario ſigna non dederis: tunc verò maximè cum ad nuntium miſſæ tibi à Clemente X. benedictionis excitus, Crucem pendere tibi conſuetam è pectore tua vltro manu ſumptam ori primùm ad oſculum admouiſti; mox ad ſalutis inducendum tibi ſignum adhibuiſti; quo petitâ rurſum, acceptâque veniâ, & abſolutione culparum, oleoque mox ſacro inunctus, non multò poſt, pridie nonas Auguſti, quarta ferè poſt mediam noctem hora, Deo Cæloque cum æterna, vti ſpes eſt, ſalute tuum illum magnum verè ſpiritum reddidiſti. Luctus inde pro te nobis adempto quàm multi fuere, quàm celebres!

bres! Cui enim æqualium tuorum, aut maiorum, etiam Principum, quantum nos vidimus, meminimuſue, toties, tot in locis comploratio contigit, tanta cum pompa funeris, cenotaphijſque longè nobilibus, ac ſumptuoſis, tam frequenti, excelſaque cum Præſulum, ac Purpuratorum corona luculenter, ac ſplendidè inſtituta? Argumento ſanè ingentis erga te omnium reuerentiæ, & amoris; quibus etiam tui tantum deſiderium reliquiſti, vt, quanquam tribus annis ſexagenarium prætereuectus, non vſquequaque immaturus occubuiſſe ſis viſus, cum tamen tua illa beneficentia ſemper vigens, ac florens rugas, ſeniumque neſciret, Neſtoreos licet annos nobiſcum exegiſſes, tuus adhuc deceſſus fuiſſet & tunc, vti nunc eſt, omnibus peracerbus. Dolendus enim ſemper hinc abit, quocum abeunte multorum bona diſcedunt. Nec vlli mortalium vitæ perennitas ex animo magis optatur, quàm ex quo in alios manare nunquam deſinunt fontes & flumina gratiarum. An verò ſine hoc ſenſu infixi ſub pectus altè doloris hæc ipſa dici, audirique nunc poſſunt? aut ſiccis oculis hæc pompa funeris, illa moles aſpicitur, ab inclytis, atque immortalitate digniſſimis cōſanguineis tuis Barberinis, non tuarum minus virtutum, quàm fortunarum hæredibus in hoc Societatis noſtræ Templo ideò excitata, quòd, etſi per illum morbi ſtuporem tuam teſtari voluntatem tibi nō licuit, cum tua tamen erga nos voluntas & ipſis, & omnibus teſtata iam eſſet, ſolemnioribus lacrymis hìc voluere tibi exequias celebrari, vbi eas intelligerent, pro communi erga te, intimaque noſtrum

omnium

omnium caritate, fore magis vberes, & amantes? Et nos quidem plura ſinguli pro te Deo in Societate vniuerſa piacularia ſacra detulimus; iuſtè quidem, & cupidè; pro Principe nimirum noſtri amantiſſimo, deque nobis optimè ſemper merito: ſed id etiam ab eo iuſſi Ordinis noſtri Moderatore ſummo, quem tu æſtimator ſapientiſſimus tanti cum faceres, amorem æſtimationi parem adiungens, eundem tibi ſignificationibus animi tui plurimis, maximiſque iugiter, arctiſſimèque deuinxeras.

Quod ſupereſt, id tibi ſanctè pollicemur omnes, tam caram iucundamque tui memoriam nullo vnquam tempore noſtris ex animis deletum iri. Ea verò ſic manebit non qualem tu deſtinabas marmore inſculptam ſepulcrali relinquere; in quo interiore tuum ſine titulis nudum nomen, ANTONIVS BARBERINVS, in exteriore verò hanc vnicam vocem, PECCATOR, volebas incidi; ſed qualem noſtris tu mentibus, cordibuſque, immortalibus ingentibuſque tuis meritis impreſſiſti. Cum enim & indole, dotibuſque naturæ, & laudabili cumprimis nobilique ad aliorum præſidia, commoda, ornamenta cum priuata, tum publica contemptu opum, ac vitæ illum te, qui eras, cumulatè præſtiteris, Magnum nempe Principem, Antiſtitem, Purpuratum, quid effeciſti aliud, niſi memoriam tui omnibus plenam amoris, laudis, admirationis, gloriæ reliquiſti? Dum igitur fuiſſe te dicimus, vno verbo noſtrum exponimus dolorem ſimul, & gaudium: dolorem, quòd nobiſcum eſſe deſieris; gaudium, quòd nobiſcum aliquando tu

fue-

fueris. Vt enim, te ſublato, ingentis boni iactura acerbiſſimo ictu pectus altè conuulnerat, ita permagni eſt etiam leuamenti, atque ſolatij, tantum à te optimi, & auxilij prębitum coęuis eſſe dum eras, & exempli relictum fuiſſe poſteris, quòd fuiſti.

FINIS.

ROMÆ; Typis Nicolai Angeli Tinaſſij M. DC. LXXI.

SVPERIORVM PERMISSV.